ZAMANIN TİK TAKLARI ŞULE GÜRBÜZ YAZINI

EMEL ARAS

HECE YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

Ön Söz / 7

ZAMANIN TİK TAKLARI ŞULE GÜRBÜZ YAZINI / 11
Giriş / 11
Hem İçinde Hem Dışında: Mekânsal Varoluş Bağlamında
"Ev" ve "Aile"ye Dair / 19
Kökensel Boşluk Üzerine: Baba ve Oğul / 31
Somuttan Soyuta: Zaman Kavramına Dair / 38
Arayışın Estetiği: Bu Ömür Neyin Peşinde? / 56
Hangi Ben?: Kendiliğin İnşası Mümkün mü? / 75
Sınırlarda Olmak: Ötekilik/Yabancılık/Delilik / 102
Sözün Büyüsü: Söylemin İnşası / 110
"Yolculuk Nereye?": Gerçeklik/Hakikat / 135
Yazardan Anlatıya: Sanat, Edebiyat ve Müziğe Dair / 141
Dışarıdan İçeriye: Sessizliğin Yükü / 146
Sezgilerin İstikameti: Mana/İdrak/Anlam Üretimi / 149
En Yalın Hâliyle: İnsana Dair / 161
Dönüşümün Estetiği: Hâl /Hâle Girmek/Olmak / 174
Başlangıç Noktasına: Yaşam/Ölüm Diyalektiği / 180
Yersiz Yurtsuzluk: Boşlukta Olmak / 198
Gürbüz'ün Anahtarı: "Sezgisellik" / 202
Tamlık/Eksiklik/Parçalılık / 210
Bilginin Düzeni: Bilgi/Bilmek/İlim / 215
Dünya Dönüyor: İnsanın Sınırlılığı / 223
Hangi "Varlık Planı?": Varoluş Felsefesi / 228

Son Söz: Şule Gürbüz Yazını / 233
Kaynakça / 237

ÖN SÖZ

Şule Gürbüz, 21. yüzyıl Türk edebiyatı adına önemli bir isimdir. Yazar, 1992 yılında yayımladığı ilk romanı *Kambur*'la kendine has söylem evreninin ilk işaretlerini ortaya koymuştur. *Kambur* hem roman türünün genel kaideleri bakımından hem de kurguladığı dil ve bu dilin göstergelerinin işaret ettiği dil evreni bakımından yenilikçi bir söylem üzerine inşa edilmiştir. 1993 yılında şiir türünde *Ağrıyınca Kan Ağlıyor* ve tiyatro türünde *Ne Yaştadır Ne Başta Akıl Yoktur* isimli iki eser yayımlasa da esas olarak sonrasında gelen *Zamanın Farkında* (2011), *Coşkuyla Ölmek* (2012), *Öyle miymiş* (2017), *Kıyamet Emeklisi* (2022) isimli eserlerinde yazar, *Kambur*'da ortaya koyduğu söylemi besleyerek "Şule Gürbüz Yazını"na dair önemli bir birikim ortaya çıkarmıştır. Bu nitelendirmenin yazara bu denli atfedilmesinin nedeni, yazarın ortaya koyduğu söylemin tekil olarak metinlerine yansımaları üzerinden görünür hâle gelmesiyle birlikte, esasen, tüm eserlerini kapsayan geniş bir söylem alanını işaret etmesidir. Bu durum, yazarın etrafında dönüp durduğu meselelerin benzerliğiyle alakalı olabilir. Bu nedenle Gürbüz, kendi zihin dünyasını birçok farklı parça üzerinden bölerek çoğaltır ve her bir eserde bu zihin dünyasının izleri benzer söylemlerle takip edilebilir.

Gürbüz'ün dil evreni, düşünce evrenini oldukça iyi yansıtır. Yazarın kendi gelişim süreci ve bu süreçte yaşadığı karşılaşmalar, söyleminin gelişimiyle paraleldir. Bu nedenle on sekiz yaşında kaleme aldığı *Kambur*'da daha savruk bir düşünce akışı görülürken sonraki eserleriyle birlikte daha yerleşik, sistemli bir

düşünce silsilesinin takip edildiği söylenebilir. Yazar, özellikle *Kambur*'dan sonraki eserlerinde belli başlı konular etrafında geliştirdiği tartışmalar ve bu tartışmaları besleyen söylemiyle Türk edebiyatı içinde kendine has bir yer edinmiştir. Söylemin zenginliği yazarın felsefe eğitimiyle ve buna bağlı olarak geliştirdiği belirli bir düşünce sistemi kurmaya gösterdiği gayretle de açıklanabilir. Gürbüz, klasik roman ya da öykü yazınında uyulması gereken bir kural olarak nedenselliği ya da bu kurala bağlı olarak kurulan basit anlatı yapısını ortadan kaldırır. Böylece kimi zaman savruk düzende bir anlatı gördüğümüz gibi kimi zaman da son derece muntazam bir akışı izleyebiliriz. Bu akışı, senkronik bir dize hâline getiren de yine yazarın yıllar içerisinde olgunlaşan düşünce sistemidir. Burada işaret edilen nedenler dolayısıyla, Gürbüz'ün *Kıyamet Emeklisi*, *Ağrıyınca Kan Ağlıyor* ve *Ne Yaştadır Ne Başta Akıl Yoktur* eserleri dışında kalan eserlerini "öykü" kategorisinde değerlendirmek pek mümkün değildir. Bu nedenle, bu çalışmada ele alınacak olan eserler, genel olarak "anlatı" olarak nitelendirilmektedir. Anlatı dendiğinde daha esnek bir form ve dil yapısıyla birlikte var olan bir metin anlayışı kastedilmektedir. Yazar da kendi yazdığı metinlerin klasik öykü kalıplarının dışında olduğunu, anlatmak istediği konu üzerinden şekillenen bir dil anlayışı benimsediğini dile getirir ve söylemini "bir zihin ve duyuş akışı olarak belli bir ruhu ve hayatın o ruhta aldığı manayı derinliğine, gidebildiğim yerine kadar gitme halini taşıyor" şeklinde tanımlar.[1] Bir başka röportajında ise, edebiyat türleri üzerine düşünürken insanın kendisine verilmiş bir armağan olan zihnen bir şeyin üzerinde daha fazla kalabilme becerisi ve bunu ne şekilde kullanması gerektiğini düşündüğünü belirtir ve insanların yaşayıp giderken derinleştiği duygu durumlarına odaklandığını belirtir. Bu yazdıklarının klasik edebî formlardan farklı olduğunu işaret ederek "yazdığı" metinlerin edebiyat çerçevesinin ötesinde" olduğunu belirterek bir noktada felsefi ve edebî

[1] https://www.gzt.com/kultur/sule-gurbuz-ile-soylesi-3490829

metinler arasında bir yerde olduğunu ima eder.[2] Esasen bu yaklaşım günümüz düşünürlerinden Byung-Chul Han'ın "anlatı"ya dair ortaya koyduğu niteliklerle de örtüşmektedir. Byung-Chul Han, "anlatı"yı, varlığa demirlediğimiz çapa olarak düşünerek onun hayata dair bir anlam oluşturduğunu ve yön bulmamızı sağlayarak bize bu dünyada bir yer tayin ettiğini belirtir ve Heidegger'in dasein'ı ile ilişkilendirerek dünyada olmayı, evde olmaya dönüştürdüğünü ifade eder.[3] Aynı zamanda anlatıyı, daha derin bir yapı olarak düşünerek onun içsel bir hakikat anına sahip olduğunu belirtir ve ekler:

> "Dünyayı değiştiren ve dünyayı açan bir anlatı, tek bir kişinin hevesiyle keyfi olarak yaratılamaz. Aksine, çeşitli güçlerin ve aktörlerin dahil olduğu karmaşık bir sürece varlığını borçludur. Nihayetinde bir anlatı, zamanın ruh halinin bir ifadesidir"[4]

Byung-Chul Han ile benzer bir noktadan bakıldığında Gürbüz'ün de anlatılarıyla onların kalıplarını aşan bir duygu durumunun arayışında olduğu söylenebilir. Benzer bir yerden Milan Kundera da "romanın ruhu karmaşıklıkların ruhudur"[5] diyerek roman türünün içinde barındırdığı karmaşık durumlar nedeniyle kesin sonuçlardan uzak yapısına vurgu yapar. Genel olarak anlatı çerçevesinde düşündüğümüz, klasik kalıpları aşan düz yazı türü açısından ise sınırların ve sonuçların belirsizliği, metnin yapısının karmaşıklığı daha olağan özelliklerdir.

Gürbüz, bu eserde de dikkat çekildiği üzere belli başlı konulara eğilerek bu konular etrafında düşünmeye başlamış ve tüm eserlerine bu düşünceleri bir boyutuyla yansıtmıştır. Elbette burada belirlenen bölümler ve başlıklar daha geniş bir alana yayılabilir fakat Gürbüz yazınına giriş olarak nitelendirilebilecek

---

[2] Açık Radyo, Seval Şahin ile Röportaj, *Günün ve Güncelin Edebiyatı*, 26 Mayıs 2026. https://acikradyo.com.tr/gunun-ve-guncelin-edebiyati/sule-gurbuz-ile-varlik-ve-metin-uzerine

[3] Han, B-C. (2024). *Anlatının Krizi*, Çev. Murat Erşen, İstanbul: Ketebe Yayınları, s. 9.

[4] Age., s. 10.

[5] Kundera, Milan (2016). *Roman Sanatı*, Çev. Aysel Bora, İstanbul: Can Yayınları, s. 29.

bu çalışmada amaçlanan yazarın temas ettiği temel konular ve temaların öne çıkarılmasıdır. Bu bağlamda, yazarın burada işaret edilen başlıklar çerçevesinde bir "felsefi edebiyat" anlayışı geliştirdiği ve bunun içeriğini de kendi dil ve söylemiyle doldurduğu ifade edilmelidir.

Gürbüz'ün beş eseri üzerinden yürütülen bu çalışma, ortak tema ve konuların hangi eserde nasıl göründüğüne odaklanır. Yazarın şimdiye dek verdiği röportajlar, söylemin ana omurgasını oluşturur. Bu nedenle, çalışmada başvurulacak temel kaynaklar üzerinden değerlendirmelerde bulunulacak ve tema ile konular ele alınırken de bu paralelde bir süreç işletilecektir. Elbette söz konusu tema ve konuların daha geniş çerçevede ele alınması ve ikincil kaynaklarla daha farklı boyutlara taşınabilmesi olasıdır fakat bu çalışma, yazarın söylemine dair bazı izlerin açığa çıkarılmasını amaçladığı için kurgusal düzlemde öne çıkan unsurların yazarın kendi söylemiyle ne düzeyde ilişkili olduğuna dair bazı tespitler sunma arzusundadır. Yazarın oldukça genç olması ve eser üretimine devam etmesi nedeniyle bu kitap bir son değil bir başlangıç niteliğindedir. Bu çalışmada, yazarın söylemine bir nebze de olsa ışık tutulması amaçlanmakta ve yazarın modern Türk edebiyatı içindeki yerine dair bir işaret belirteci konulmak istenmektedir.

ZAMANIN TİK TAKLARI ŞULE GÜRBÜZ YAZINI

Giriş

Bugüne dek Şule Gürbüz yazını ve söylem evrenine dair birçok makale ve röportaj yayımlanmasına rağmen, yazarın tüm eserlerinin ele alındığı kapsamlı bir inceleme yayımlanmamıştır. Yazar üzerine hazırlanan yüksek lisans tezleri bulunsa da bunlar da henüz bir kitap olarak basılmamıştır. Gürbüz'e dair dikkat çekici çalışmalardan biri *Türk Dili* dergisinin Kasım 2024 sayısında hazırladığı Şule Gürbüz Özel Sayısı'dır.[1] Bu sayıda, Abdullah Ezik, Büşra Tan, Erdoğan Muratoğlu, Murat Turna, Veli Aknar, Gamze Çelik Başaran ve benim Gürbüz'ün eserleri üzerine yazdığımız yazılar yayımlanmıştır. Yazar üzerine kapsamlı bir çalışma olmaması nedeniyle bu çalışma, Gürbüz'ün yazın evrenine dair bazı işaretlerin anlaşılabilmesi adına bir çerçeve oluşturmayı amaçlamaktadır. Gürbüz, beslendiği kaynaklar, mesleği ve eğitimini harmanladığı kendine has bir söylem dili yaratmayı ve bu söylemi, dil kullanımına dair hassasiyetiyle zenginleştirmeyi başarmıştır. Yazarın kaleme aldığı eserlerde ortaya koyduğu kurgusal yapı da genellikle söyleminin gerisinde kalmıştır. Bu durum, her metinde benzer bir sesin anlatıyı sürüklediğini göstermektedir. Gürbüz, farklı isimler ve konular etrafında şekillendirdiği anlatılarının tamamında tek bir sesin benzer yankılarını

[1] *Türk Dili*, Kasım 2024, Sayı: 875, s. 90-131.

duymamızı sağlar. Dolayısıyla metin düzeyinde görülen parçalılık, söylem düzeyinde yekpare hâlde durur. Metinlerde işaret edilen konular temelde insanın dünyadaki yeri ve bu yerin anlamı/anlamsızlığı üzerinden hareketle geliştirilmiştir. Bu durum yazar açısından bilinçli bir tercih olması nedeniyle Gürbüz yazınını olarak nitelendirilebilecek söylem evreninin bütünsellik katan ise kendisinin de belirttiği üzere ortak hikâyelerin/dertlerin izini sürmesidir. Herkes bu anlatılarda kendinden ufak da olsa bir parça bulabilir.[2]

Elbette, Gürbüz'ün felsefe üzerine düşünen bir kişilik olması ve üzerine Cambridge Üniversitesinde aldığı felsefe eğitimi bu anlamda önem arz etmektedir. Fakat yazarın müzik, edebiyat, felsefe ve genel olarak sanatın içinden bir söylemle insanın dünyadaki yerini ya da arayışını anlamlandırma, en azından bu durumu betimlemeye çalışma gayesinde olduğu söylenebilir. Estetik açıdan da çeşitlilik esasına dayalı bir bakış açısının ürünü olan bu eserlerde yazarın beslendiği kaynaklara ait birçok unsur kendi sesi ve duruşuyla eserleri zenginleştirir. Örneğin metin bir şekilde müzikle alakalı ise anlatıcı, bu müziğin türüne, içinde barındırdığı kendine has özelliklere değinerek metni duyusal bağlamda farklı bir algı noktasına taşımayı amaçlar.

Şule Gürbüz yazınına dair kilometre taşları olarak nitelendirilebilecek söylem alanları temelde ev, zaman, arayış, benlik/kendilik, başkalık/ötekilik, söylem, gerçeklik/hakikat, müzik ve sessizlik, mana/idrak, insan, hâl/hâle girmek/olmak, sezgi, yaşam ve ölüm başlıkları üzerinden belirlenecektir. Tüm bu başlıklar genellikle isimsiz karakterlerin bulunduğu anlatılardan hareketle ele alınacaktır. Gürbüz'ün isimsiz yahut hakkında pek fazla şey bilmediğimiz kahramanları, birer karakter olmalarından ziyade yaşamın herhangi bir yerinde rastlanabilecek türde insan tiplerinden seçilmiştir. Bu durum, insan olmanın ya da varoluşun sıradanlığı ile ilişkilendirilebileceği gibi insanın türsel olarak içinde bulunduğu varoluşsal sıkıntılara daha geniş

[2] http://cercisanat.com/dergi/1/sule-gurbuz-ile-soylesi/

bir perspektiften bakma arzusu da olabilir. Gürbüz, söylemi öne çıkararak karakterlerden, kişilerden bağımsız bir var oluş sancısını anlamlandırmaya en azından buna yaklaşmaya, kendi söylemiyle bunu "sezmeye" çalışır.

1992 yılında yayımlanan ilk eseri *Kambur* ile toplumsal normların dışına çıkan, amorf bir karakter metnin merkezine yerleştirilmiştir. Kambur fiziksel farklılığını söylem düzeyinde de ortaya koyar ve "sıradan" olandan ayrılır. İkili bir yapı üzerine kurulan bu metin insana ve yaşama dair temel diyalektik ilişkiler üzerinden ilerler. Herhangi bir anlatım formuna dâhil olmaktan da son derece uzaktır. Bu haliyle *Kambur*, "deneysel bir metin" olarak değerlendirilebilir. Semih Gümüş de benzer bir noktadan yaklaşarak *Kambur* hakkında şu yorumu yapar:

> "Oysa *Kambur* bir tür metin olarak nitelenebilir, ama bir anlatının organik yapısından yoksun kalmış, kurmaca biçimlerine de oldukça uzak düşmüştür. Aykırı biçimler ve şaşırtıcı bir dil yapısı arama kaygısının bu yetmezlikte epeyce payı olduğu söylenebilir… Hem iç dünyayı sorun edip hem de yüzeyde tutunmayı yeterli görme engeliyle çarpışan bir açmazı da vardır *Kambur*'un." [3]

Bu durum, *Kambur*'u belirli bir edebî geleneğe yerleştirme teşebbüsünü de başarısız kılar. Gümüş, Gürbüz'ün bu ilk kitabıyla olumlu bir adım attığını, fakat şimdilik bu kitabı yapısal ve dilsel olarak aşabilmek için bir kenarda bırakmak gerektiğini söyler. Ona göre, bu kitapta Gürbüz, henüz nasıl bir yolda yürüyeceğine karar vermiş değildir.[4] Yazarın sonraki eserlerine bakıldığında Gümüş'ün bu yorumu haksız sayılmaz. Yazar, *Kambur*'un hemen ardından 1993 yılında ise *Ne Yaştadır ne Başta Akıl Yoktur* isimli bir tiyatro oyunu kaleme alır. Bu metin de Kambur'da işaret edilen söylemi besleyerek büyütme noktasında başarılı bir eser olarak anılabilir. Fakat yine de Semih Gümüş'ün

[3] Gümüş, Semih. (2011). *Yazının Sarkacı Roman*, İstanbul: Can Yayınları, s. 222, 223.
[4] Age., s. 223.

belirttiği gibi, henüz yerleşik bir Gürbüz söylemi oluştuğuna dair keskin özellikler belirmemiştir. Bu eserin önemli bir yönü, felsefe alanında kendine has düşünme biçimi ve söylemiyle öne çıkan Oruç Aruoba'nın esere ön söz yazmasıdır. Bu ön sözde Aruoba, ölüm ile yaşamın iç içeliği üzerinden akıl ve saçma kavramlarını ele alarak Nietzsche'nin "altın kahkaha" kavramına atıfta bulunur. Bu kavramla "uçurumun kıyısında dans" ifadesiyle Nietzsche'ye göndermede bulunularak gülmenin, ölüm karşısında çaresizliğe, yaşamın temelden saçmalığına bir çözüm olarak görülebileceğine, her ne kadar keskinleşen bir durum olsa da korkunçluğunu yitirdiğine işaret edilir. Ölüme gülen insan da ölümün tüm saçmalığını kabul ederek yaşamın anlamını muhafaza edebildiği bir noktadadır. Aruoba, "Akıl Yoktur, işte, uyandırdığı "kahkaha"yla, "uçurum"a işaret eden bir yapıt" ifadelerini kullanır.[5] Bu yorum, Gürbüz'ün özellikle *Kambur*'da hâkim olan diyalektikten beslenen söylemi açısından da anlamlıdır. *Kambur*'da ele alınan tüm temalar kendi olumsuzuyla birlikte düşünülerek değerlendirilmiş ve bu diyalektiğin sağladığı düşünsel imkânlar çerçevesinde bir soruşturmaya girişilmiştir. Bir kez daha *Ne Yaştadır Ne Başta Akıl Yoktur* adlı eserine dönülecek olursa, eserin bir diğer önemli yönü ise karakterlerin isimlerinin olmamasıdır. Her biri, yaşam içindeki birer tip ya da konum olarak düşünülebilirler: Yaşlı Adam, Hizmetçi, Yaşlı Kadın, Genç Kız, Birinci Adam, İkinci Adam, Uğursuz, Hırpani Kadın, Adam, Kadın, Anne, Çocuk.[6] Bu yapı, daha sonra Gürbüz söyleminde "insana dair" konuşmanın, insanı genel bir kategori olarak değerlendirmenin sonucu olarak ortaya çıkan yaklaşımla özdeş görünmektedir. Yazar açısından kişilerden ya da karakterlerden ziyade genel olarak insanın yaşam içindeki durumu ve bu durum karşısında nasıl bir tutum takınıldığı önem arz etmektedir. Bu bağlamda, toplumun hangi kesiminden hangi ideolojiden olursa olsun insanın yaşamla kurduğu/kuramadığı bağın öne çıkarıldığı görülür.

[5] Gürbüz, Şule (1993). *Ne Yaştadır Ne Başta Akıl Yoktur*, İstanbul: Mitos Boyut Yayınları, s.7.
[6] Age., s.14.

Kambur'dan itibaren hem insanın kendisine hem de insandan topluma yönelen eleştirel bir tutum gözlemek mümkündür. Şule Gürbüz yazınında bu tutum, hiciv ve ironik söylem vasıtasıyla kendini gösterir. Yazarın tasvir ettiği ve anlamaya çalıştığı insan tipi, yaşam yolculuğunda kendi yaşamına ve genel olarak dünyaya bir anlam verme çabasında olan bir insan tipidir. Bu tipin dışında kalan, yaşama dair kayıtsızlığı öne çıkan yahut yaşamın tüm sırlarını çözdüğünü düşünenler ise bu hicvin ve ironik söylemin hedef tahtasına oturtulur.

2011 yılında yayınlanan *Zamanın Farkında* ise Gürbüz'ün neredeyse yirmi yılın ardından yayımladığı beş anlatıdan oluşan eserdir. Bu kitap, "Müzik Hocası", "Cansın", "Mezarlıktan Geçiş", "Mutfak" ve "Zamanın Farkında" anlatılarından oluşur. Gürbüz'ün eserlerini tasnif ederken sıradan biçim kalıplarının yeterli olmadığı görülür. Bu nedenle "anlatı" ifadesi, diğer bütün türleri de bir şekilde bünyesinde taşıdığı için kullanılmıştır. Gürbüz de bir röportajında "form" meselesiyle olan ilişkisini şöyle değerlendirir: "İyi yazan herkes biraz şair, biraz felsefeci, biraz mistik, biraz hikâyeci… olabilmek, bunların kâmil bir karışımı olmak zorundadır. Ağır basan yanı ile ya da daha güçlü bir ifadeye büründürdüğü formla eserler verir. Ama ben formu her şey sayan değilim."[7] Bu yaklaşımı göz önünde bulundurarak Gürbüz'ün eserlerinin genellikle klasik formların dışına çıkan, zihinsel bir hareketi takip etmek üzerine kurulu bir yapıda olduğu söylenebilir. *Zamanın Farkında*'da yer alan metinlerde "sezgisellik" Gürbüz'ün söyleminin temel taşlarının oturmaya başladığı ve yazarın dünyayla kurduğu ilişkide konumlandığı yerin daha da belirginleştiği söylenebilir. *Zamanın Farkında* ile Şule Gürbüz yazınına içkin felsefi anlayış ve bu anlayışı dile getiren söylem takip edilmeye başlanır. *Kambur*'un iç monologlarla sürdürdüğü, fakat kimi zaman konumunu pek de kestiremediğimiz tartışmalar bu eserle birlikte daha net bir tavırla dile getirilir.

Zamanın Farkında'nın hemen ardından 2012 yılında yayın-

[7] http://cercisanat.com/dergi/1/sule-gurbuz-ile-soylesi/

lanan *Coşkuyla Ölmek*'te ise Gürbüz'ün yaşam ve ölüm meselesi etrafında daha ciddiyetle durduğu söylenebilir. Bu eserde de Gürbüz yazınına has özelliklerin birçoğunun bulunduğu söylenebilir. Zira, *Zamanın Farkında* ile birlikte esasen "söylemin farkında", "dilin farkında", "düşüncenin farkında" şeklinde çoğaltabileceğimiz bir "farkındalıklar toplamı"nın eserlere yansıdığını söylemek mümkündür. 2017 yılında yayımlanan *Öyle miymiş*, *Zamanın Farkında* ve *Coşkuyla Ölmek*'e nazaran daha dağınık bir görünüm sergilese de Gürbüz, benzer meselelerin etrafında dolaşmayı sürdürmüştür.

2022 yılına gelindiğinde ise Gürbüz, iki ciltlik *Kıyamet Emeklisi* adlı romanını yayımlamıştır. Bu eser, klasik anlamda roman türü ile en sıkı bağ kuran eseridir. Zira, eserin karakterleri, mekân ve zamanı, olay örgüsü tam anlamıyla verilmiştir. Ana karakter Aziz'in hikâyesine odaklanan romanda yazar, bu kez bir kişi üzerinden bugüne dek üzerinde durduğu felsefi söylemi derinleştirir. Fakat bu eserin tasavvufî yönü son derece kuvvetlidir. Anlatıcı yaşam-ölüm, varlık-yokluk, hakikat, benlik/ötekilik gibi meseleleri tasavvuf nazarından anlamlandırmaya çalışır ve bu yolda kendini yontarak biçimlendirmek isteyen Aziz'in yolculuğunu ele alır. Sıradan insanın arayışını ortaya koymaya çalışan yazar, bir yandan da sıradan olanın bu kalıptan çıkmak için verdiği mücadeleye dikkat çeker. Gürbüz yazını açısından belki de "mihenk taşı" olarak değerlendirilebilecek bu eser, hem Aziz'in çocukluk-gençlik-olgunluk evrelerinin anlatılması nedeniyle bildungsroman[8] özelliği taşıması hem de zihinsel düzeyde yaşanan birçok gerilimin dilsel unsurlara bir biçimde yansıtılması noktasındaki başarısı nedeniyle öne çıkmaktadır.

Genel olarak yaklaşıldığında ise Gürbüz edebiyatının klasik kalıpların dışında kalması, herhangi bir düşünsel ya da kanonik hareketi doğrudan doğruya takip etmemesi kendine has bir söylem evrenini yaratması bağlamında önemlidir. Bu bakış

[8] Aytaç, G. (1999). "Modern Alman Edebiyatında Bildungsroman", *Edebiyat Yazıları 1*, 2. Baskı, Ankara: Gündoğan Yayınları, s. 276.

açısına benzer bir açıdan Gürbüz edebiyatına yaklaşan Meltem Gürle, *Gaflet Modern Türkçe Edebiyatın Cinsiyetçi Sınır Uçları* adlı eserde yer alan "Şule Gürbüz ve Varoluşa Dair Düşünmek" başlıklı yazısında Şule Gürbüz edebiyatını "kendine dönük bir edebiyat"[9] olarak nitelendirir ve şu ifadeleri kullanır:

> "Onun için şunu söyleyebiliriz: Kendine dönük -hatta bir anlamda kendi sesini dinleyen- bu yazma biçiminin altında, yazarın öyküler boyunca farklı şekillerde tekrar tekrar sorduğu sorulara (Ben kimim? Neden buradayım? Hakikatle ilişki kurmam mümkün mü? Varlığıma bir anlam verebilir miyim?) cevap bulma arzusu kadar, iyi bildiği bir malzemeyi, yani kendine dair düşünen bireyin içselliğini, okuyucuya aktarma ihtiyacı yatar"[10]

Elbette Gürbüz, kendiliğinden ortaya çıkan, köksüz, bağlantısız bir yazar değildir. Kendi yazın yolculuğunda birçok isimden etkilenmiş ve bunları da açıkça dile getirmiştir. Hem Batı edebiyatından Joyce, Canetti, Strindberg, Beckett, Dostoyevski gibi isimlerden hem de kendi edebiyatımızda İkinci Yeni'den, Turgut Uyar, Edip Cansever ve sonrasında kısmen de olsa İsmet Özel'den etkilendiğini; fakat 25-30 yaşına kadar Selami İzzet, Sermet Muhtar, Ahmet Hamdi Tanpınar, Hüseyin Rahmi, Nahid Sırrı, Şehabettin Uzunkaya gibi isimlerle 1960'lara kadar gelen yazar ve şairlerle pek bağlantısı olmadığını ifade eder. Her ne kadar Peyami Safa, Tanpınar gibi isimleri beğense de onların eserlerine yansıyan Bergsonculuğu ve toplumsal cinsiyet söylemlerini tasvip etmediğini belirtir.[11] Dolayısıyla Gürbüz, yazınsal anlamda çok çeşitli bir arka plana yaslansa da bu hem güzel sanatlar üzerinden geliştirir hem de bir biçimde kendi düşünce

[9] Kaygusuz Sema, Gündoğan İbrişim Deniz (2019). *Gaflet, Modern Türkçe Edebiyatın Cinsiyetçi Sınır Uçları* içinde Meltem Gürle, Şule Gürbüz ve Varoluşa Dair Düşünmek, İstanbul: Metis Yayınları, s. 152.

[10] Age., s. 153.

[11] https://birartibir.org/peter-gabrielin-feryadi-nahid-sirrinin-heyheyi/

ve duygu dünyasını dile dönüştürme noktasında ciddi bir mesai harcar. Yazarın kendine has bir dil ve söylem evreni yaratması Barthes'ın dil-yazın ve biçem ilişkisi hususunda ortaya koyduğu şu ifadelerle birlikte düşünülebilir:

> "Öyleyse dil, Yazın'ın berisindedir. Biçemse nerdeyse ötesinde: Yazarın bedeninden ve geçmişinden birtakım imgeler, bir de konuşma biçimi, bir sözcük dağarcığı doğar ve yavaş yavaş sanatının özdevinileri olur. Böylece, biçem adı altında, yalnızca yazarın kişisel ve gizli söylenseline, ilk sözcükler ve nesneler çiftinin biçimlendiği, varlığının tüm büyük sözsel izleklerinin bir daha çıkmamasıyla yerleştiği şu söz alt-fiziğine dalan bir kendi kendine yeterli dilyetisi oluşur"[12]

Bu çalışma, Şule Gürbüz'ün yazar olarak ortaya koyduğu söylemin temel hareket noktalarını belirlemeyi ve kendisinin modern Türk edebiyatı içerisinde nasıl bir yerde durduğuna dair bir yaklaşım sunmayı amaçlamaktadır. Bunu yaparken de Gürbüz'ün söylemini besleyen kaynakların neler olabileceği, düşünce dünyasında yer alan ilişkiler silsilesinin metinlerine nasıl yansıdığı, metin düzeyinde türsel anlamda ne gibi farklılıkların ortaya çıktığına dair bazı tartışmalar ortaya atılacak ve mümkün olduğunca bunlara yanıt aranmaya çalışılacaktır. Elbette Gürbüz, kendi metinlerine ilişkin farklı görüşler yahut bakış açıları üzerinden hareket etmiş olabilir; fakat, metnin yayımlanmasının ardından okur ile metnin baş başa olduğu düşüncesinden hareketle bu yanıtlar ortaya koyulacaktır. Dolayısıyla metin merkezli bu yaklaşım, metinlerin gösterdiği yönü/yönleri takip etmeye çalışacaktır.

[12] Barthes, R. (2016). *Yazının Sıfır Derecesi, Yeni Eleştirel Denemeler*, Çev. Tahsin Yücel, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 20.